

ANTON PAVLOVIČ ČECHOV

NÁMLUVY

REŽIE MICHAL PRZEBINDA

Scéna a kostýmy
Gustav Skála j. h.

Hudba
Výběr z Příběhu vojáka
Igora Stravinského
a z písně Do Ruska
ostravské skupiny BUTY

Hudební spolupráce
Josef Pícek j. h.

Dramaturgie
Jana Píthartová

ANTON PAVLOVIČ A LIDÉ KOLEM NĚHO

Čechov byl velice společenský člověk, v jeho domě se neustále střídali srdečně přijímaní hosté. Rád s lidmi rozmlouval, pozoroval je, studoval lidské povahy, charaktery, typy. Lidé, kteří se s ním seznámili, ho vylíčili jako nesmírně čilého, pracovitého, dobrotivého člověka a příjemného, vlídného společníka, sršícího laskavým vtipem.

Konstantin Sergejevič Stanislavskij vzpomíná na své setkání s Čechovem v době svých hereckých začátků: "Vystupoval jsem poprvé v opravdovém divadle, před opravdovým obecenstvem a byl jsem velmi zaujat sám sebou. Nikoli neúmyslně jsem si neodložil svrchní oděv v zákulisí, jak se na herce sluší, ale na chodbě v přízemí. Zamýšlel jsem si jej obléknout zde, před očima zvědavého obecenstva, které jsem se chystal ohromit. Ve skutečnosti to dopadlo jinak. Musil jsem si pospíšet, abych odešel nepozorovaně. A právě v tomto kritickém okamžiku jsem se setkal s Antonem Pavlovičem. Přistoupil rovnou ke mně a přívětivě se ke mně obrátil se slovy: "Vy prý báječně hrajete mého Medvěda. Poslyšte, zahrajte ho jednou! Přijdu se podívat a pak napíšu posudek." Odmlčel se a dodal: "A dostanu autorický honorář?" Znovu se odmlčel a zakončil to: "Jeden rubl dvacet pět kopějek."

"Miloval lidi, každého jednotlivě i všechny dohromady, a hluboko zkoumal ty z nich, které mnozí rádi pokládají za smolaře, neschopné čehokoli v životě dosáhnout. Dokázal dodat těmto lidem v našich očích životnosti a významu. Krátce řečeno, velmi miloval lidi," napsal o něm **John Osborne**.

Čechovovy dopisy z mládí dokládají jeho neuvěřitelnou činnost a zájem o všechny chuti života: "Právě jsem byl na dostihách...", "Jedl jsem, spal a pil s ofiřskou cháskou...", "Chodím na návštěvu k mnichům...", "Pojezu se podívat do sklárny...", "Celé léto budu šmejdít po Ukrajině a jako Nozdrjov navštěvovat výroční trhy...", "Pil jsem a zpíval se dvěma operními basisty...", "Chodívám do soudní síně...", "Byl jsem v zaplivané hospůdce, kde jsem pozoroval, jak v přeplněné herně dva vykutálení podvodníci hrají znamenitě billár...", "Byl jsem za mládence jednomu doktorovi..."

Když se stal členem zemské rady, s nadšením se staral o zřízení prvního Národního domu v Moskvě, s divadlem, knihovnou a přednáškovým sálem, usiloval o vybudování kliniky, zasadil se o založení první biologické stanice na Krymu. Než odjel na Sachalin, prostudoval nejen vězeňský řád a příslušné právní normy, ale i ostrovní flóru a faunu, dějiny a etnografii. Když se vrátil, uspořádal sbírku knih pro sachalinské školy a stovky jich tam poslal. Stavěl poblíž Moskvy školy a knihovny pro vesnické děti... V Melichově i později v Jaltě stále něco sázel a pěstoval, tvrdil, že jeho nejoblíbenějším zaměstnáním je sadařství. V dopisech, které od něho chodily z Jalty, oznamoval přátelům: "Hycinty a tulipány už lezou ze země." ... "Konopí, skočec, slunečnice se pnou až k nebi." ... "Růže mi kvetou báječně." A hrdinou jeho předsmrtné, lyrické divadelní hry je višňový sad...

V jednom z jeho posledních zápisů čteme: "Kéž bych se tak stal tulákem, poutníkem, putoval bych po svatých místech, usídlil bych se v klášteře uprostřed lesů, u jezera, a v létě bych večer sedával na lavičce u klášterní fortny..."

"Čechovův životopis je poučný právě tím, že silný člověk pevně vůle, jenž v mládí leccos vyváděl, dokázal potlačit svou výbušnost, vypudit z mysli každou malichernost a banálnost a vypracovat v sobě takový takt a mírnost, jaký neměl ani jediný spisovatel jeho generace," zhodnotil K. Čukovskij.

O své literární práci se vyjadřoval buď zdrženlivě, nebo jako nelítostný kritik. Svě povídky a hry označil za "mizernou veteš a haraburdí". O úspěšném Medvědovi se vyjadřoval jako o "smutně proslulém kuse". Ani v jediném z dopisů přátelům nenazval své dílo tvůrčí činností. "Naškrábal jsem mizerný malý vaudeville...naničovatý a strašně nudný", "Vymasnažím se naškrábnout něco pikantního...", "Zrovna jsem čmáral docela hloupou povídku...", "Jakžtakž jsem sesmolil dvě povídky...", "Dopsal jsem divadelní hru. Nazval jsem ji Racek. Je neválná. Celkem vzato, jako spisovatel divadelních her nejsem nijak vynikající." "Čtu, co jsem napsal, a dělá se mi z toho nanič - tak je to protivné." Již koncem osmdesátých let se dostal na první místo mezi vše-

N
Á
M
L
U
V
Y

Přeložil
Leoš Suchařípa

HRAJÍ
ZDENA
PRZEBINDOVÁ

Statkářku Natalii,
dosud neprovdanou

ALEXANDR POSTLER
j. h.

Statkáře Lomova

MICHAL PRZEBINDA
Nataliina otce

mi spisovateli své generace, a dál o sobě tvrdil, že kdyby se zřídil pořadník pro ruskou beletrii, umístil by se v něm jako sedmatřicátý, a v ruském umění vůbec že by byl na místě osmadevadesátém...

Velký spisovatel Anton Pavlovič Čechov zasadil a vypěstoval mnoho stromů. Stavěl domy, pro sebe, svou rodinu i pro "veřejné" blaho. Nesplnil se mu sen vychovat syna.

Ženy v jeho životě - to je román, který však nikdo nenapsal. Náměty na něj zůstaly v jeho denících, korespondenci a vzpomínkách současníků. O tom, jak ženy znal, jak je viděl a jak jim rozuměl, je celé jeho dílo.

"Úžasné se vyznal v ženském srdci, měl pro všechno ženské jemný a hluboký cit, mezi představami, které se rodily v jeho snech, jsou okouzlující postavy a mnoho žen ho milovalo; málokdo dovedl tak jako on hovořit se ženami, působit na ně, dojímat je a duševně si je získávat..." zaznamenal I. A. Bunin.

Maxim Gorkij vypravuje, jak Čechova navštívily tři nádherně oblečené a silně navoněné dámy. Usadily se důstojně u stolu a začaly mu klást otázky: "Antone Pavloviči, čím skončí válka?" Anton Pavlovič vážným a laskavým tónem odpověděl: "Patrně mírem." "Nu, ovšem. Ale kdo vyhraje? Řekové nebo Turci?" "Myslím, že zvítězí ti, kdo jsou silnější..." "A která strana je podle vašeho mínění silnější?" vyptávaly se dámy. "Ti z nich, kteří se lépe živí a jsou vzdělanější." "Ach, jak je to vtipné!" zvolala jedna z dam. "A koho máte raději - Řeky nebo Turky?" otázala se druhá. Anton Pavlovič na ni vlídně pohlédl a s úsměvem odpověděl: "Já mám rád marmeládu... A což vy?" "Hrozně!" zvolala dáma. "Je taková aromatická," potvrdila vážně druhá. A všechny tři se čile rozpovídaly, projevuující - pokud jde o marmeládu - výbornou erudici a hlubokou znalost předmětu.

Když se v Moskvě zkoušely Tři sestry, Čechov se nedočkal generálních zkoušek a musel se odjet léčit do Nizzy. Stanislavskij

líčí ve svých vzpomínkách, jak potom od autora chodily poštou lístky s poznámkami, úpravami a škrty, někdy i s celými novými výstupy. Jednoho dne přišla ze zahraničí i úprava velkolepého monologu ve čtvrtém jednání, ve kterém vysvětluje Andrej Ferapontovi, co je to manželka podle představ venkovského, duševně otupělého člověka. Čechov zničehonic telegrafoval z Nizzy, že se celý dvoustránkový monolog má škrtnout a nahradit pouhou větou: "Žena je žena."

"U nás v Rusku se pohrád manželstvím bez lásky, smyslnost je směšná a vzbuzuje odpor a největší úspěch mají ty romány, v nichž jsou ženy krásné, poetické a vznešené,.... Jenže neštěstí je v tom: sotva se oženíme nebo začneme žít se ženou, uplynou nějaké dva tři roky a už se cítíme rozčarováni, zas hrůza, a nakonec začneme být přesvědčeni, že ženy jsou falešné, malicherné, marnivé, nespravedlivé, neinteligentní, kruté - zkrátka nejen že nejsou nad námi, nýbrž že jsou hluboko pod námi muži," píše Čechov v Ariadně. A na jiném místě: "Navázat se ženou poměr je snadné. Je třeba jí jen svléknout; ale potom je to všechno složité, to je pitomá věc." V jeho zápisníku najdeme poznámku: "Láska je buď zbytek něčeho vymírajícího, co bylo kdysi nesmírné, nebo část

toho, co v budoucnosti bude nesmírné, v přítomnosti však neuspokojuje a dává mnohem méně, než bychom čekali."

V roce 1895 píše příteli: "Ó, prosím, ožením se, přejete-li si to. Ale mé podmínky: všechno musí zůstat jako dosud, to jest, ona musí bydlet v Moskvě a já na venkově, a já za ní budu dojíždět. Neboť štěstí, které trvá den co den, od rána do rána, nesnesu. Říká-li se mi denně stále totéž, stejným tónem, stávám se zuřivým..." Osm let nato se s jednou ze svých žen oženil. Ona žila v Moskvě a on na venkově. Ona za ním dojížděla a on jí psal dopisy plné touhy a něhy. A ještě jí stihl věnovat dvě životní role: Mášu ve Třech sestřích a Raněvskou ve Višňovém sadu.

"Umění je tím zvláštní a krásné, že v něm nelze lhat," říkal Anton Pavlovič Čechov.

M E D V Ě D

1. premiéra
sezony 1997-1998

18. září 1997
v 19 hodin
v Divadle
Petra Bezruče

Veškerá práva
k provozování
tohoto díla
zastupuje
DILIA Praha.

Program připravila
Jana Pithartová

Fotografie ze zkoušky
Tomáš Čvančara

Sazba
Univerzita Pardubice

Tisk
Prosperita Plch

Vydala Divadelní
společnost
Petra Bezruče
při DPB v Ostravě

N Á M L U V Y

ANTON PAVLOVIČ ČECHOV

MEDVĚD

M E D V Ě D

Přeložil
Leoš Suchařípa

HRAJÍ

ZDENA PRZEBINDOVÁ

Statkářku Popovovou,
před sedmi měsíci ovdovělou

MICHAL PRZEBINDA

Statkáře Smirnova

ALEXANDR POSTLER

j. h.
Lokaje Luku

REŽIE
MICHAL PRZEBINDA

Scéna a kostýmy
Gustav Skála j. h.

Hudba
Výběr z Melancholické
serenády
Petra Iljiče Čajkovského
a z písně Do Ruska
ostravské skupiny BUTY

Hudební spolupráce
Josef Pícek j. h.

Dramaturgie
Jana Pithartová

HODNÝ PAN DOKTOR ANTON PAVLOVIČ ČECHOV

"Potřebujete znát můj životopis? Narodil jsem se v Taganrogu v roce 1860. V roce 1879 jsem absolvoval taganrožské gymnasium. V roce 1884 jsem dostal absolutorium z medicínské fakulty Moskevské university. V roce 1888 jsem dostal Puškinovu cenu. V roce 1890 jsem vykonal cestu na Sachalin přes Sibiř a zpět po moři. V roce 1891 jsem uskutečnil zájezd po Evropě, kde jsem pil znamenité víno a pochutnával si na ústřicích. Psát jsem začal v roce 1879 v časopise *Šídlo*. Vyšly mi sborníky: *Pestré povídky*, *Za soumraku*, *Povídky*, *Zasmušilí lidé* a román *Souboj*. Natopil jsem též nějaké hříšky jako dramatik, avšak nikoli příliš velké. Překládan jsem do všech jazyků kromě cizích. Ostatně dávno jsem přeložen do němčiny. Češi a Srbové si mě též oblíbili. Ani Francouzi mi neodmítají své sympatie. Do tajů lásky jsem vnikl ve svých třinácti letech. S přáteli, jak s lékaři, tak i s literáty, se stýkám velmi přátelsky. Jsem svobodný. Rád bych dostával penzi. Medicínou se zabývám dokonce natolik, že konávám v létě soudní pitvy, kteréžto jsem už 2-3 roky neprováděl. Ze spisovatelů kladu na přední místo Tolstého a z lékařů Zacharjina.

Avšak dosti hloupostí. Napište, co je Vám líbo. Nemáte-li po ruce fakta, nahradte je lyrikou. Přeji Vám stále zdraví a hodně zdaru. Pozdravujte své dcerky."

S takovouto stručností a lehkou ironií navíc o sobě napsal A. P. Čechov dramatikovi V. A. Tichonovovi v dopise roku 1892. Doplníme namísto lyriky přece jen ještě pár faktů.

Anton Pavlovič byl v pořadí třetím synem svých rodičů. Roku 1855 přišel na svět prvorozenný Alexandr, později skvělý lingvista, filosof a spisovatel, píšící pod jménem A. Sedoj. Dva roky po něm přibyl rovněž velmi nadaný Nikolaj, který se vypracoval na uznávaného malíře, avšak již v jedenatřiceti letech zemřel. 17. ledna 1860 se narodil Anton Pavlovič, o rok později bratr Ivan, budoucí známý moskevský pedagog, po něm Antonova milovaná sestra Marie Pavlovna a jako poslední Michail, z něhož vyrostl také spisovatel. Čechovovi byli klasická venkovská patriarchální rodina. Otec Pavel Jegorovič byl obchodník. Ovšem již z výčtu potomků je patrné, že rodiče ctili význam du-

chovní kultury a poskytli svým dětem nejvyšší dostupné vzdělání. Otec učil všechny děti zpívat, matka je brala do divadla, doma pořádali domácí divadelní představení. Když začali nejstarší Čechovovi synové studovat v Moskvě, rodina žila velmi nuzně. Roku 1876 musel otec pro dluhy zavřít krám a záhy nato jim zabavili dům. Rodina odešla do Moskvy, jen Anton Pavlovič zůstal ještě tři roky v Taganrogu. Živil se - sám ještě gymnasista - jako domácí učitel. Za rodinou do Moskvy přišel až roku 1879. V roce 1880 mu otiskli první povídku *Dopis dánského statkáře* a začal přispívat do humoristických časopisů. Po čtyřech letech universitních studií medicíny nastoupil do lékařské praxe v Čikinské zemské nemocnici ve Voskresensku. V témže roce 1884 mu vyšel první sborník povídek. Až do konce života se pak A. P. Čechov rozhodoval, zda se bude věnovat pouze literatuře, či pouze medicíně, a věnoval se tedy oběma. Na prkna znamenající svět vstoupil roku 1887 v Koršovém divadle v Moskvě, s hrou *Ivanov*. Sklidila odezvu výrazně kladnou i výrazně zápornou, ovšem rozhodně vzbudila rozruch a upozornila na Čechova jako na dramatika. V následujícím roce vznikly vaudevilly *Medvěď* a *Námluvy* a boley úspěšně inscenovány opět Koršovým divadlem. Pro skvělého představitele "Medvěda" N. N. Solovce napsal Čechov na jeho přání hru *Lesní duch*. Ta však na jevišti propadla - byla napsána naspěch a Solovec ji ve vlastním divadle velmi špatně inscenoval. Čechov hru okamžitě stáhl. Až po několika letech se k ní vrátil a k nepoznání ji předělal. Tak vznikl slavný *Strýček Váňa*.

Tou dobou už pronásledovaly Antona Pavloviče těžké záchvaty kašle, které byly neklamnou známkou rozpoutávající se choroby, nemocný lékař jí však nevěnoval žádnou účinnou pozornost. Roku 1890 podnikl neuvěřitelně namáhavou studijní cestu na ostrov Sachalin. Před tím prostudoval veškerý dostupný materiál o trestním právu a o řízení věznic. Ještě před odjezdem napsal v dopise: "*Sachalin je místem nesnesitelného*

utrpení, jaké jen může prožít člověk volný i nesvo-
bodný... Lituji, že nejsem sentimentální, protože
bych řekl, že do míst, jako je Sachalin, musíme
jezdit, abychom se jim klaněli, tak jako Turci jezdí
do Mekky... Z knih, které jsem přečetl a čtu, je
vidět, že jsme nechali shnit miliony lidí v žalářích
docela nadarmo, bez uvažování, jako barbaři. Hnali
jsme lidi v mrazu, v okovech desítky tisíc verst,
nechali jsme je nakazit syfilidou, rozmnožovali jsme
řady zločinců a všechno jsme to svalovali na ža-
lářníky s červeným nosem. Nyní ví celá vzdělaná
Evropa, že nejsou viní dozorců, ale my všichni..."
Čechov vyjel v dubnu, cestoval v povoze
a po řekách, velká sibiřská železnice tehdy
ještě nebyla. Jaro bylo velmi studené, cestou
ho překvapovaly zátohy a bezedná bláta. Na
Sachalin dorazil po překonání ne-
sčíslných těžkostí 11. července.

Žil tam tři měsíce, za těch
nejnepříznivějších podmí-
nek prošel celý ostrov od
severu k jihu, mluvil s kaž-
dým z deseti tisíc vězňů,
do nejmenších podrob-
ností prostudoval je-
jich nucené práce. Do
Moskvy se vrátil v pro-
sinci. Zpáteční cesta
se přiřadila k nejvzpo-
mínanějším dobro-
družstvím jeho života.
Při plavbě po Čínském
moři je přepadl tajfun
a kapitán parníku Če-
chovovi radil, že má mít
v kapse stále připravený re-
volver, aby se mohl včas zastře-
lit, až se bude pamítk potápět.
Potom se vykoupal v Indickém oce-
ánu a pozoroval žraloka, který se k němu
blížil. Na Cejlonu mu v palmovém háji vy-
znala láska překrásná Indka. Nebylo divu,
že se po návratu v Moskvě nudil a brzy pod-
nikl další cestu, tentokrát do Evropy - Ra-
kouska, Itálie a Francie.

Roku 1892 koupil Anton Pavlovič velké
hospodářství se selským stavením, lesy,
pastvinami a loukami v Melichově, přesídlil
tam s rodiči, sestrou a bratrem Michaiem
a všichni se plně oddali venkovskému životu
a zemědělské práci. Anton Pavlovič tu vysa-
zoval a ošetřoval ovocné stromy, pěstoval

květiny, se svými psy chodil za houby a na
ryby, psal a léčil nemocné z širokého okolí.
Přímou v hospodářství, mezi višňovým sadem
a jahodovými záhony, postavili Čechovovi
malý domek. Byl původně určen pro hosty,
se kterými se v Melichově doslova "netrhly
dveře", ale pak se tam přestěhoval Anton
Pavlovič a napsal v něm svého **Racka**.

Právě roku 1892 zachvátily ruský venkov
krutý hlad a cholera. Anton Pavlovič se stal
správcem cholerového úseku, staral se
o pětadvacet vesnic a několik měsíců vůbec
nevystoupil z povozu. Jeho snahy byly účin-
né. V souvislosti s touto prací byl zvolen do
zemské rady. Ve své funkci pak vykonal
mnoho pro lidové zdravotnictví a osvětu,
staral se o budování silnic, nemocnic
a škol.

Sedm let života v Melicho-
vě mělo zásadní význam pro
Čechovovu literární prá-
ci, ale jeho neúnavná prá-
ce pro ruský venkov se
také neodvolatelně po-
depsala na jeho již
podlomeném zdraví.
Na jaře 1887 u něho
byla zjištěna tuberku-
lóza a musel se po-
drobit léčení. Avšak
hned po návratu z mos-
kevské kliniky do Meli-
chova psal v dopise:
"Cítím se velmi dobře, nic
mne nebolí, nic mne uvnitř ne-
znepokojuje, ale lékaři mi zaká-
zali "vinum", pohyb, mluvit; poru-
čili, abych hodně jedl, zapověděli,
abych provozoval praxi, a mně je tak nějak
teskno!" Ještě toho roku cestoval západní Ev-
ropou. Po otcově smrti roku 1898 koupil
pozemek v Jaltě. Společně se sestrou Marií
na něm vybuodovali nádhernou vilu a natra-
valo do něj přesídlili i s matkou.

25. května 1901 se k překvapení celé ro-
diny oženil s herečkou Olgou Knipperovou.
Se svou ženou žil pak v Jaltě. Zbývaly mu
tři roky života. 17. ledna 1903 se konala
slavná premiéra **Višňového sadu**. Nedlouho
po ní byl Čechov nucen odjet na léčení do
ciziny. Zemřel 2. července v lázních Baden-
weiler.

SPONZOŘI DSPB

NOVÁ HUŤ, a. s.

FAVORIT
CESTOVNÍ KANCELÁŘ

Nádražní 33, Ostrava 1, 702 00
TEL: 069 / 23 28 14, 23 69 89
FAX: 069 / 23 68 22

**N
Á
M
L
U
V
Y**

Jevištvní mistr
Roman Polášek

Vlášensky
Jarmila Oboráková

Garderoba
Jana Lhotská

Rekvizity
Žofia Matějková

Dekoraci, vlášensky
a kostýmy zapůjčilo
Východočeské divadlo
v Pardubicích

Mužici
pracovníci
jevištní techniky

Nápověda
Jiřina Čížková

Inspice
Věra Kryšková

Mistr osvětlení
Jiří Kos

Mistr zvuku
Pavel Giertl

**M
E
D
V
Ě
D**

Allianz
pojišťovna a.s.

Inscenace byla realizována
za finančního příspěví
Ministerstva kultury ČR